

6. Лелеко В.В. Інноваційні технології у фаховій освіті сучасного вчителя-мовника. Навчально-методичний посібник / В.В. Лелеко. – Черкаси : «ІнтралігаТОР», 2014. – 152 с.

7. Подласый И.П. Педагогика / И.П. Подласый. – М.: Гуманитарный издательский центр «Владос», 1999. – Т.1. – 574 с.

8. Чеботкова Н.О. Застосування евристичних методів як фактор активізації діяльності студентів / Н.О. Чеботкова // Гуманізація навчально-виховного процесу: Збірник наукових праць. – Слов'янськ: Видавничий центр СДПУ – 2006. – Вип. XXXIII. – С. 88-94.

9. Palienko A.M. Specific Features of Developing Media Competence of Future Journalists / A. M. Palienko // European Applied Sciences. – Stuttgart, Germany : ORT Publishing. – № 1. – 2012 – P. 178–180.

10. Ur, P. Discussions that work. Task-Centred Fluency Practice / P. Ur. – Cambridge: Cambridge University Press, 1993. – 122 p.

Юліан Семенчук
(Тернопіль, Україна)

ІНДИВІДУАЛЬНІ ПРАКТИЧНІ ЗАВДАННЯ ЯК ЗАСІБ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Постановка проблеми. Суспільно-економічні трансформації та процеси реформування національної системи освіти в Україні зумовлюють потребу у підготовці фахівців, які здатні до організації самоосвіти, тому студенти мають оволодіти вміннями самонавчання для розширення своїх пізнавальних можливостей, отримання нових знань. На самостійну роботу студентів навчальними планами і програмами припадає практично половина навчального часу, виділеного на вивчення дисципліни. Самостійне опанування студентами основами знань з певного предмету, оволодіння вміннями для здійснення професійної діяльності за фахом підготовки у ВНЗ вважається необхідною умовою для того, щоб спеціалісти підготувалися до навчання впродовж свого життя, тому що цього вимагають нові виклики, нові потреби для самовдосконалення та розширення

компетентності у сфері обраної діяльності. Одним з таких засобів набуття необхідних вмінь в процесі самостійної освітньої діяльності є виконання студентами індивідуальних практичних завдань, які дозволять майбутнім спеціалістам підготуватися до самонавчання, до пошуку інформації, до прийняття управлінських рішень на основі аналізу ситуацій і застосування креативного мислення, творчого підходу до вирішення проблем. Таким чином, потреба у самоосвіті, необхідність постійного самовдосконалення зумовлюють актуальність цього дослідження.

Формулювання мети. Метою статті є аналіз науково-педагогічної літератури та виокремлення суттєвих положень щодо підготовки студентами індивідуальних завдань як складової частини самоосвітньої навчальної діяльності, розробка ефективних рекомендацій для того, щоб студенти навчилися раціональному підходу до виконання таких завдань та отримали вміння самонавчання, самоорганізації, самооцінювання своєї роботи.

Аналіз останніх досліджень. Вчені-методисти глибоко і ґрунтовно вивчили проблему та розробили концептуальні засади самостійної навчальної діяльності студентів, запропонували шляхи активізації самоосвітньої пізнавальної роботи з метою формування у студентів професійної та іншомовної компетентності. Зокрема, Е.Г. Арванітопуло досліджувала проектну методику навчання, згідно якої проект трактується як самостійна творча іншомовна діяльність з розв'язання певної проблеми. І.П. Задорожна присвятила своє дослідження проблемі формування готовності студентів до самостійної роботи з іноземної мови, що дозволить їм моделювати особистісно значущий контекст навчальної діяльності із створення реального продукту. Т.М. Коротенко вбачає необхідність у розробці студентами так званої аутометодики, яка буде лежати в основі самостійної роботи. О.П. Биконя визначила шляхи формування та підтримання позитивної мотивації студентів до самостійної роботи, такі як використання технічних засобів, забезпечення творчого і проблемного характеру завдань, урахування особистісних інтересів студентів,

урізноманітнення форм самостійної роботи. На думку І.О. Лукіянченко, «саме самостійна робота ... виробляє у студентів психологічну установку на самостійне систематичне поповнення своїх знань і вироблення умінь орієнтуватися в потоці різної інформації при вирішенні пізнавальних та професійно спрямованих завдань» [6, 159]. Т.Ю. Тернових розглянула у своєму дослідженні методику формування стратегій автономної навчальної діяльності при роботі з іншомовним текстом, а С.М. Кустовський визначив дидактичні умови організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх економістів. Л.П. Гімпель відзначає, що для стимулювання активності студентів необхідні певні умови, серед яких навчання основам наукової організації своєї діяльності, інтенсивне використання інтерактивних методів і технологій навчання, гуманізація педагогічної взаємодії, обов'язковість оцінювання виконаної роботи, розширення способів заохочення студентів [1, 30].

У цьому переліку умов хочеться виокремити інтерактивність самостійної роботи, яка, на думку О.О. Іванової, припускає наявність зворотного зв'язку, постійного інформування студентів про те, наскільки вони просунулися у вивченні матеріалу, що було зроблено неправильно, де допущені помилки, на які моменти слід звернути увагу [4, 278]. Окрім активності всіх студентів, вважає Е.Р. Латипова, самостійна робота носить індивідуальний характер, тому що кожний студент використовує навчальні матеріали та джерела інформації залежно від власних потреб і можливостей [5, 131]. Ця властивість самостійної роботи надає їй гнучкості та дозволяє адаптувати до індивідуальних особливостей студентів, враховувати їхні інтереси і бажання, що в підсумку мотивує до підвищення рівня успішності і якості навчання, мобілізує внутрішні резерви для розвитку і пізнання.

Виклад основного матеріалу. Дослідники методики навчання іноземних мов у немовних ВНЗ орієнтують викладачів на те, щоб навчити студентів користуватися іншомовною літературою зі спеціальності та навчити на цій основі висловлюватися на професійні теми. Мається на увазі, що

студенти повинні навчитися проводити аналітико-синтетичну обробку вилученої з фахових текстів інформації, давати її оцінку, формулювати свої міркування. Домінуючим видом самостійної освітньої діяльності студентів методисти вважають читання спеціальної літератури та вилучення певної інформації для підготовки до дискусій чи написання рефератів. Однак І.В. Хом'юк встановила, що регулярно і систематично працюють з навчальною літературою лише 13,5% студентів, а мають вміння самостійної роботи з такою літературою лише 11,29% опитаних [10, 9]. Отримані Ю.В. Петровською дані тестування свідчать, що 92,2% студентів мають низький рівень сформованості автономії, а 7,8% осіб досягли лише середнього рівня [7, 2]. У дослідженні С.Г. Заскалети стверджується, що у 60% студентів не вистачає навичок самостійної роботи і лише 35% першокурсників вважають себе підготовленими до неї [3, 9]. Наведені вище дані свідчать про те, що необхідно шукати шляхи інтенсифікації самостійної роботи студентів з вивчення іноземних мов, оскільки самоосвіта є ключем до вирішення проблеми в умовах скорочення аудиторної роботи в немовних ВНЗ. Одним з варіантів організації самоосвітньої навчально-пізнавальної діяльності студентів є виконання ними індивідуального практичного завдання, метою якого є самостійне (позааудиторне) вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань з навчальної дисципліни, розвиток навичок самостійної роботи. Індивідуальне завдання має комплексний характер, тому це завершена теоретико-практична навчально-дослідна робота в межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь і навичок, отриманих у процесі лекційних та практичних занять, охоплює декілька тем або зміст навчальної дисципліни в цілому. Виконання такого завдання забезпечується системою навчально-методичних і технічних засобів, передбачених для вивчення курсу: підручники, навчальні та методичні посібники, опорні конспекти лекцій тощо.

Специфіка виконання індивідуального завдання з іноземної мови передбачає інтенсивну роботу з автентичними

першоджерелами, включаючи мережу Інтернет, щоб максимально мотивувати та активізувати пізнавальну діяльність студентів з ефективного пошуку та обробки інформації, узагальнення, аналізу, систематизації даних, інтеграції результатів проведеного дослідження у власний текст типу реферату. За визначенням Н.Є. Глазко і О.А. Обуховської, рефератом називають текст, створений на основі смислової компресії першоджерела з метою передачі головного змісту цього джерела [2, 72]. Реферат може охоплювати огляд кількох першоджерел і слугувати основою для доповіді на студентській науковій конференції. В практиці викладання іноземних мов реферат виконує навчальну функцію з формування у студентів навичок трансформування різноманітних лексичних і граматичних засобів мови і характеризується як рецептивно-продуктивна мовленнєва діяльність з вивчення матеріалу, виділення, аналізу та інтерпретації інформації. Читаючи першоджерела професійного спрямування, студент розширює свій термінологічний словник, черпає фахову інформацію, розвиває вміння роботи з текстами, такі як робити замітки, цитувати, оформляти список використаної у власному рефераті літератури. Отже, в процесі виконання індивідуального завдання – написання реферату іноземною мовою, який можна виголосити як доповідь на студентській науковій конференції, студенти глибше пізнають суть науково-дослідницької діяльності, отримують вміння практичного застосування почерпнутої з фахової автентичної літератури інформації, набувають вмінь самоорганізації та самонавчання.

Вчені-методисти (Н.Д. Зоріна, О.Г. Квасова, Г.Ф. Кривчикова та ін.) вважають, що процес написання реферату проходить у два етапи: читання літератури за фахом та творче переосмислення сприйнятої інформації у власному письмовому тексті. Перший етап (читання) передбачає сприйняття, розуміння та смислово переробку оригінального тексту. Другий етап (письмо) включає перефразування і компресію первинного тексту, формулювання власних висловлювань з використанням цитат, редагування,

самоперевірку та взаємоперевірку остаточного варіанту тексту реферату.

Традиційно реферат складається зі вступу, основної частини та висновків [8, 292]. У вступі письмової роботи формулюється проблема та аргументується її актуальність, ставиться мета дослідження та виділяються основні завдання, визначається структура роботи і в загальних рисах окреслюються ключові питання, що будуть висвітлюватися в рефераті, вказуються методи дослідження й прогнозуються очікувані результати. Основна частина може складатися з двох або більше розділів, у яких логічно і послідовно розкривається суть досліджуваної проблеми, наводяться статистичні дані (бажано у формі таблиць, діаграм тощо для кращої візуалізації інформації), аналізуються погляди авторів першоджерел з можливим коментуванням або порівнянням, наводяться цитати. В основній частині реферату проходить компресія одного або кількох автентичних фахових текстів, їх творча модифікація, в результаті чого з'являється новий текст із описом результатів певного наукового дослідження. У висновках автор реферату робить узагальнення, акцентує увагу читача на отриманих результатах. Завершує роботу список використаної літератури, написання якого повинно відповідати встановленим стандартам. Правильність оформлення бібліографії у відповідності до діючих стандартів та наявність посилань на джерела інформації і вміння цитування є важливими критеріями під час оцінювання реферату.

Отже, підготовка індивідуального завдання у формі реферату включає такі види діяльності:

- вивчення навчальної літератури, наукових статей за обраною темою, пошукове читання фахових текстів з різних джерел інформації;

- планування і складання структури (розділів) реферату (доповіді);

- підбір і систематизація (обробка) необхідного для написання роботи фактологічного і статистичного матеріалу з інформаційних ресурсів;

- написання чорнового варіанту роботи, критичний аналіз написаного, редагування, само і взаємооцінювання кінцевого варіанту тексту;

- оформлення титульної сторінки, списку використаних джерел;

- консультації з викладачем; здача роботи для оцінювання.

Виконана студентами робота обсягом до десяти сторінок повинна мати творчий, аналітичний, критичний і самостійний характер, містити обґрунтовані висновки та список використаної і правильно оформленої літератури.

Таким чином, виконання індивідуального завдання з написання реферату іноземною мовою є складовою частиною керованої самостійної роботи, яка передбачає високий рівень автономії студентів, а викладач виступає у функції так званого фасилітатора, тобто він не стільки контролює процес, як стимулює цю роботу. Іншими словами, як вважає Д.В. Старченко, за нової парадигми навчання викладач виконує роль організатора самостійної пізнавальної діяльності, компетентного консультанта і помічника, який скерує діяльність студентів на досягнення цілей навчання [9, 165]. Роль викладача у виконанні студентом індивідуального завдання зводиться, як правило, до перевірки і оцінювання його якості, визначення рівня досягнутих студентом навиків вирішувати навчальні завдання, діагностування рівня розвитку здібностей студента до критичного використання фахової інформації з прочитаних першоджерел, виявлення здатності до аналізу та систематизації фактів і формулювання на цій основі власних ідей. Невиконання вищенаведених вимог є підставою для повернення завдання студентові на доопрацювання (наприклад, для уточнення окремих положень та/чи висновків). Після відповідних доробок виконана робота подається викладачеві для повторної перевірки і остаточної оцінки.

Висновки. Отже, індивідуальне практичне завдання типу реферату чи доповіді іноземною мовою є завданням творчого характеру і реалізується студентами у позааудиторний час, але під методичним і організаційним керівництвом викладача. Працюючи над підготовкою реферату, студенти виконують

передбачені Програмою з англійської мови для професійного спілкування (2005 р.) вимоги стосовно необхідності написання рефератів, оскільки фахова інформація постійно змінюється, оновлюється, накопичується, тому її треба вміти аналізувати, вилучати з першоджерел головне і стисло занотовувати. Вміння написання рефератів забезпечує контекстне ознайомлення студентів з термінологічною лексикою, розвиває креативне мислення, аналітичні здібності, розширює можливості щодо формулювання іноземною мовою власних висновків та узагальнень. Студенти оволодівають знаннями щодо лінгвістичних та логіко-композиційних особливостей автентичних фахових текстів, ознайомлюються з характерними для писемного мовлення фразами, кліше, словосполученнями, пунктуаційними засобами і відповідними маркерами для когезії тексту. Тому читання фахової літератури з метою її реферативного викладу під час підготовки індивідуального завдання сприяє розвитку вмінь читання та іншомовного писемного мовлення, слугує засобом досягнення мети навчання іноземної мови для професійного спілкування.

Перспектива подальших досліджень полягає у розробці методичних рекомендацій щодо правил використання запозичень у власних працях студентів і вивчення зарубіжних стандартів цитування літератури та інших джерел інформації, щоб запобігти явищам плагіату.

Література

1. Гимпель Л.П. Самостоятельная работа как средство творческой самореализации студентов / Л.П. Гимпель // Вестник МГЛУ.– Серия 2: Педагогика, психология, методика преподавания иностранных языков.. – № 1(13). – 2008– С. 22-31.
2. Глазко Н.Е. Обучение студентов неязыкового вуза реферированию и аннотированию иноязычного текста / Н.Е. Глазко, О.А. Обуховская // Вестник Брестского госуд. техн. ун-та. – Серия: Гуманитарные науки. – 2014. – № 6.– С. 71-73.
3. Заскалета С.Г. Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів сільськогосподарського інституту / С.Г. Заскалета // Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інститут

педагогіки і психології професійної освіти АПН України. – К., 2000. – 19 с.

4. Иванова Е.О. Организация самостоятельной работы учащихся в информационно-образовательной среде: возможности и проблемы / Е.О. Иванова // Вестник Владимирского госуд. гуманитар. ун-та. – Серия: Педагогические и психологические науки 2011. – № 30. – С. 276-281.

5. Латыпова Э.Р. Инновационные технологии как средство развития познавательного интереса при самостоятельной работе по иностранному языку / Э.Р. Латыпова // Вестник Красноярского госуд. пед. ун-та имени В.П. Астафьева. – Серия: Педагогика. – 2012. – № 4. – С. 129-135.

6. Лукіянченко І.О. Педагогічні умови формування інформаційної культури у майбутніх учителів іноземних мов / І.О. Лукіянченко // Вісник ЧДПУ імені Тараса Шевченка. – Серія: Педагогічні науки. – Випуск 48. – 2007. – Випуск 48. – С. 157-160.

7. Петровська Ю.В. Методика організації автономного навчання англійської мови студентів технічних спеціальностей / Ю.В. Петровська // Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / КЛНУ. – К., 2010. – 24 с.

8. Семенчук Ю.О. Підготовка студентів-економістів до написання та презентації доповіді на наукову конференцію / Ю.О. Семенчук // Наукові записки. – Острого: Вид-во НУ „Острозька академія”. – Серія: Філологічна.– Вип. 23. – 2012. – С. 292-293.

9. Старченко Д.В. Интерактивные технологии в обучении иностранным языкам / Д.В. Старченко // Труды Белорусского госуд. технологич. ун-та. – Серия: История, философия, филология.– № 5. – 2014.– С. 165-167.

10. Хом'юк І.В. Формування вмінь самостійної роботи у майбутніх інженерів засобами ігрових форм / І.В. Хом'юк // Автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Інститут вищої освіти АПН України. – К., 2003. – 24 с.